

SÖDERHAMNS

FÅGELKLUBB

Silvertärnan

våren 2011

Söderhamns Fågelklubb (SFK)

Syfte

SFKs syfte är att främja utforskandet och skyddet av fågelfaunan och dess miljö, att verka för att hos allmänheten väcka och underhålla intresset för fåglar och fågelmiljöer, samt att skapa förutsättningar för medlemmarna att aktivt utöva sitt fågelintresse.

Bli medlem

Medlemskap i SFK erhålls genom att sätta in 120 kr på vårt pg 879140-2. För varje ytterligare familjemedlem betalas 10 kr. Glöm inte att ange Ditt namn och Din adress, samt namn på eventuella familjemedlemmar.

Styrelsen vald vid årsmötet 2010

Ordförande:	Thomas Tiger	070-517 50 69
Vice ordf.	Lars Henningsson	070-699 89 31
Sekr.	Gunnar Andersson	070-651 40 17
Kassör:	Stefan Persson	070-342 64 63
Ledamot:	Lilian Wallén	0270-353 80
Ledamot:	Sandra Dewerud	0730- 24 27 05
Ledamot:	Ann-Mari Ekdahl	070-654 58 29
Suppleant:	Bengt Göthe	070-533 70 98
Suppleant:	Eva Lundh	070-256 35 81
Suppleant:	Gunnel Edenström	070- 298 67 73

Hemsida

www.silvertarna.se

Webmaster: Bengt Göthe

Redaktion

Gunnar Andersson, Sandra Dewerud, Ann-Mari Ekdahl

Layout och bildhantering

Gunnar Andersson

Klubblokal

Bygdegården Vargen, Kyrkogatan 18, Söderhamn

Omslagsbild: Myrspov. Baksida: Nötkråka. Foton: Angus Thompson

Ordförande har ordet

Doldisarna! De som verkar i det fördolda, utan att synas. Jag har alltid beundrat doldisar. Till vardags finns personer som utför storverk - så att säga "bakom kulisserna" - men avstår från att ta åt sig äran av sina prestationer. Vi hittar dom på arbetsplatser, i föreningar (t.ex. SFK), i skolor, i kamratgång etc. Deras insatser är ofta avgörande för att respektive verksamhet skall utvecklas. Dessa personer visar inte upp sig på estraderna men de finns där ändå.

Bland fåglarna finns det också doldisar. De finns där utan att synas. I alla fall är sannolikheten stor att de finns, för vi hör dom ibland. Men få har *sett* dom, doldisarna.

Ta t.ex. en så vanlig art som pärluggla. Handen på hjärtat - hur många av Er har sett en sådan? Jo, de mest initierade naturligtvis, men inte den stora massan fågelintresserade. Däremot har de flesta som lyssnat en kall och stjärnklar vårvinternatt hört dess karaktäristiska tonstötter, som när man visslar på lägsta möjliga tonhöjd; po-po-po-po-po-po-po-po. Den finns där!

Egentligen är uttrycket "att titta på fåglar" felaktigt. Det har en uppenbar brist - det säger nämligen inte hela sanningen! Uttrycket skall naturligtvis beskriva företeelsen att vara intresserad av, och (kanske i de flesta fall på hobbynivå) ägna sig åt fåglar. Men att "titta på" betyder ju att man *ser* fåglarna. Även det mer branschriktiga uttrycket "att skåda fågel" har samma tillkortakommande.

Vi kan gå vidare till exemplet kornknarren! Hur många av Er har *sett* en kornknarr? Inte ens i Skåne eller på Öland där arten har en betydligt rikligare förekomst än här, är det många som sett en kornknarr. Trots det är kornknarrrens torra raspiga dubbelläte ett för många välkänt inslag i försommarens åkerlandskap. Få gånger, om ens någon, har jag vistats på Öland om våren utan att höra kornknarren. Jag skulle tro att andelen tältare på Ås vandrarhem i Ottenby som hört kornknarr är minst 100%! De har inte sett den, men den finns.

Ett annat exempel är nattskärran. Detta sagoväsen har många hört, men få sett. Möjligen sågs nattskärran oftare förr i tiden eftersom den ända tillbaka till Aristoteles dagar ansågs mjölka herdens getter. Förmodligen lockade kreaturen till sig insekter vilka utgjorde oemotståndliga läckerbitar för hungriga nattskärror. Säkert såg herdarna ibland nattskärran jaga insekter i månjluset över de betande djuren. Linné valde därför att ge fågeln det vetenskapliga namnet *Caprimulgus* vilket betyder just "getmjölkare" (av latinets "capra" för get, samt "mulgere" för mjölka).

Men för oss moderna människor hör det till sällsyntheterna att få se en nattskärra, men den finns där, i skogen sydost om Ålsjön.

Doldisarnas doldis är nog ändå näktergalen! Denna filur har nog de flesta fågelintresserade tagit sig tid att lyssna på någon varm försommarkväll. Fågeln är ju inte precis blyg av sig vad gäller den vokalistiska framtoningen, men att få syn på den välsjungande krabaten - helt omöjligt! Jag har åtskilliga gånger försökt smyga mig i buskar och snår till den grad att jag bedömt att fågeln endast sitter några meter ifrån mig. Men hur jag än försiktigt vrider huvudet och tittar så verkar det alltid vara en gren i vägen. I fallet näktergal är jag dock starkt tveksam till att den finns överhuvudtaget!

Väl mött i markerna!

Thomas Tiger

Getmjölkaren - en riktig doldis! Enda möjligheten att få se en nattskärra är att följa med på SFK:s exkursion den 11 juni.

Foto: Angus Thompson.

Vårfåglar i svartvitt!

Text och foto: Thomas Tiger

Här presenteras fyra vårfåglar som du kan titta efter nu under våren. De har en speciell gemensam nämnare: de är svartvita i dräkten!

Sädesärla

Eller ”vippstjärt” som den också kallas. De flesta känner igen denna karismatiska ärla som sprider en speciell vårkänsla omkring sig då den anländer i början av april. Den kommer då från Mellersta Östern eller nordöstra Afrika.

Sothöna

Sothönan kanske man inte tänker på som en flyttfågel, men den är faktiskt en av våra tidigaste vårfåglar! Så fort vakarna börjar gå upp så finns den där. Titta efter sothönan i Granskärs våtmark eller i Ålsjön. Vintern tillbringar den i västra Europa.

Dvärgmås

Häcker företrädevis i sötvattenstråk i östra Europa men även i små kolonier i norra Sverige. Tillbringar vintern längs kusterna i västra Europa och Medelhavet och passerar Söderhamn varje vår och höst. Dvärgmåsen liknar skratmåsen men är mindre och har en svart huva i stället för skratmåsens bruna.

Ringtrast

Lätt att förväxla med koltrast men har en karaktäristisk vit "halvmåne" på bröstet. Ringtrasten är fjällens koltrast och häckar på hög höjd, ofta i fjällbjörkregionen. När trastflockarna anländer i slutet av april skall man spana efter denna svartvita juvel. Vintern tillbringar den i Spanien eller nordvästra Afrika.

Vårprogram 2011

Bästa medlem!

Här följer som vanligt ett fullspäckt vårprogram med aktiviteter av olika slag! Våren är ju intensiv när man är fågelintresserad och det är därför naturligt att vi har många exkursioner under den årstiden. Hop-
pas att Du finner vårprogrammet intressant!

Notera också att vi som vanligt "förlänger" säsongen något och plockar med några höstaktiviteter i detta program. Det gör vi eftersom höst-
programmet inte kommer förrän en bit in i september.

Alla är välkomna på våra exkursioner och andra aktiviteter. Ta gärna med vänner och bekanta.

OBS!

Eventuella ändringar och tillägg i programmet uppdateras via vår hemsida (se sid 2)

Bra att veta:

Vid alla exkursioner anger vi en samlingsplats. Där samlas vi för samäk-
ning om vi ska till någon annan plats.

Varma kläder och fika är alltid bra att ha med. Vi står ofta stilla och det kan vissa årstider bli ganska kallt. Då är det skönt att värma sig med lite fika och en varm tröja. Fågelbok och kikare är bra att ha med sig. Oftast har någon i gruppen med sig tubkikare, så det går att artbestämna fåglar på längre avstånd. Man behöver inte vara expert för att följa med. Vi hjälps åt att besvara frågor, och kom ihåg - det finns inga dumma frågor. Vissa exkursioner är lite mer ansträngande med t.ex. en längre promenad, och då har vi försökt ange det i programmet. Har du frågor inför en exkursion går det alltid bra att kontakta ex-
kursionsledaren.

När vi är inomhus träffas vi på vår klubblokal Bygdegården Vargen om inte annat anges. Bygdegården ligger på Kyrkogatan vid Ulrika Eleonora kyrka (se sid 2).

Exkursionerna sker i samarbete med Studieförbundet i Söderhamn.

Tisdag 22/2

BILDVISNING Medlemmars bilder

Vi tittar på de fågelbilder som klubbens fotograferande medlemmar tagit. Ta med bilder, gärna digitala på USB-minne. Klubben bjuder på fika under kvällen.

Vi träffas på Bygdegården Vargen kl. 19.00

För info kontakta Bengt G. 070-533 70 98

Måndag 7/3

ÅRSMÖTE

Härmed kallas samtliga medlemmar i Söderhamns Fågelklubb till årsmöte.

Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar kommer Martin Alexandersson från Gävle att visa bilder och berätta om bl.a. Runde och Ytlan i Norge. (Glöm inte att ta med kikaren!)

SFK bjuder på fika.

Försäljning av klubbprylar.

Samling på Bygdegården Vargen kl. 19.00

För info ring Lilian W. 0270-353 80

Torsdag 10/3

UGGLEKVÄLL

Vi hoppas att det blir en vårvinter med ropande ugglor efter ett par dåliga vintrar. Följ med ut och lyssna. Vi kommer bland annat att försöka höra pärluggla och kattuggla.

Samling vid Resecenter kl. 17.30 för samäkning.

För info ring Lars H. 070-699 89 31

Lördag 9/4

VÅRDBERGET, Ljusne

Från Vårdberget i Ljusne har vi en fantastisk utsikt och bör kunna få se både rovfåglar och småfågelsträck. Parkering finns vid servicehuset Kastanjen. Sedan är det en brant stig på ca 200m upp till toppen. Vi finns på berget från kl. 06:00 för den som är morgonpigg.

Samling vid Resecenter kl. 08.00 för samåkning.

För info ring Stefan P. 070-342 64 63

Söndag 10/4

HACKSPETTMORGON VID AXMAR BRUK / SKÄRJÅN

Vi åker till området kring Axmar bruk för att lyssna på hackspettarnas trummande. Vi inleder morgonen med ett besök i parken. Med lite tur får vi också se strömstarens och forsärlans födosök i ån.

Samling vid Resecenter kl. 08.00 för samåkning.

För info ring Mats R. 070-251 88 26

Lördag 16/4

ROVFÅGLAR Maden

Nu återvänder fåglarna på bred front. Vid norra tornet har vi en utmärkt utsikt och vi skådar mot skyn efter rovfåglar och annat spännande som kommer flygande.

Samling vid Ålsjöparkeringen kl. 10.00

För info ring Thomas T. 070-517 50 69

Söndag 1/5

KORSHOLMEN, Långvind

Traditionsenligt åker vi ut till Korsholmen, vår bästa lokal för att skåda havsfågel.

Det är bit att gå genom skogen på delvis ojämn mark men fint när man kommer ut till klipporna.

Om vinden ligger på från havet kan det vara kallt. Så ta med en extra tröja.

Samling vid Resecenter kl. 05.00 för samäkning.

För info ring Lars H. 070-699 89 31

Tisdag 3/5

TISDAGSEXKURSION

Vårens första tisdagsexkursion, där vi under maj månad samlas varje tisdagskväll för att se vilka fåglar som finns på våra olika lokaler.

Samling kl. 18.00 vid Ålsjöns parkering. Där bestämmer vi vilken lokal som ska besökas under kvällen.

För info ring Thomas T. 070-517 50 69

Lördag 7/5

FÅGELTORNSKAMPEN

Under många år har man i Finland genomfört fågeltornskampen och där deltar omkring 300 torn från hela landet. Nu är det dags för oss att ta upp kampen med våra grannar och visa att vi också har bra fågeltorn.

Reglerna är enkla. Det gäller att hitta så många arter som möjligt från tornet under tiden mellan 05 - 13.

Ta med fika.

Försäljning av klubbprylar.

Vi finns vid norra tornet vid Ålsjön mellan 05.00 och 13.00.

För info ring Thomas T. 070-517 50 69

Tisdag 10/5

TISDAGSEXKURSION

Den andra tisdagsexkursionen för säsongen. Nu bör det finnas några fler arter än för en vecka sedan.

Samling kl. 18.00 vid Ålsjöns parkering. Där bestämmer vi vilken lokal som ska besökas under kvällen.

För info ring Stefan P. 070-342 64 63

Lördag 14/5

Vendelsjön (OBS Förhandsanmälan)

Eller någon annan fågelsjö i Uppland. Vi gör en dagsresa söderut till någon av Upplands fågellokaler, vilken lokal beror på fåglarna.

Anmälan senast torsdag 12/5

Samling på Resecenter kl. 06.00 för gemensam avresa.

För info ring Gunnar A 070-651 40 17

Tisdag 17/5

TISDAGSEXKURSION

Nu har svalorna kommit och med lite tur får vi höra näktergalens sång under kvällen.

Samling kl. 18.00 vid Ålsjöns parkering. Där bestämmer vi vilken lokal som ska besökas under kvällen.

För info ring Gunnar A. 070-651 40 17

Tisdag 24/5

TISDAGSEXKURSION

I slutet av maj brukar det alltid dyka upp någon raritet, så även idag!

Samling kl. 18.00 vid Ålsjöns parkering. Där bestämmer vi vilken lokal som ska besökas under kvällen.

För info ring Lars H. 070-699 89 31

Tisdag 31/5

TISDAGSEXKURSION

Den sista av vårens tisdagsexkursioner. Nu har de flesta av vårens flyttfåglar kommit och vi besöker någon lokal i kommunen för att se vad som finns där.

Samling kl. 18.00 vid Ålsjöns parkering. Där bestämmer vi vilken lokal som ska besökas under kvällen.

För info ring Bengt G. 070-533 70 98

Lördag 11/6

NATTSÅNGARE och NATTSKÄRRA

Nu är sångarna igång och vi åker ut till några lokaler för att lyssna. Det kan bli sent, så ta med fika och varma kläder.

Samling vid Resecenter kl. 22.00.

För info ring Robert L. 0270-100 88

Söndag 19/6

TYSKGROTTAN

Vi gör en skogspromenad upp på Örtjärnsberget som ligger mellan Mo och Trönö. Under vandringen tittar vi på fåglar och växter samt avslutar med lite kultur uppe på berget. Terrängen är bitvis stenig och sista biten upp till toppen är det en brant stigning. Ta med fika och kraftiga skor.

Samling vid Resecenter kl. 09.00 för gemensam avresa.

För info ring Gunnar A. 070-651 40 17

Tisdag 2/8

TISDAGSEKKURSION

Augusti är en spännande tid för oss fågelvänner. Nu flyttar vadarna till varmare breddgrader och stannar gärna till ute på Stenö för att proviantera och vila.

Samling vid Stenötornet kl. 18.00. Ta med varma och vindtäta kläder för vinden kan ligga på.

För info ring Thomas T. 070-517 50 69

Tisdag 9/8

TISDAGSEKKURSION

Dags för den andra av sommarens exkursioner till Stenö. Med lite tur kan vi få se skröntärna och dvärgmåsar.

Samling vid Stenötornet kl. 18.00. Ta med varma och vindtäta kläder för vinden kan ligga på.

För info ring Bengt G. 070-533 70 98

Tisdag 16/8

TISDAGSEKKURSION

Tredje tisdagsexkursionen. Vadare och änder samlas nu inför den kommande flytten söderut.

Samling vid Stenötornet kl. 18.00. Ta med varma och vindtäta kläder för vinden kan ligga på.

För info ring Bengt G. 070-533 70 98

Tisdag 23/8

TISDAGSEXKURSION

Får vi se någon kustsnäppa idag? Brushanar och strandpipare borde det finnas gott om.

Samling vid Stenötornet kl. 18.00. Ta med varma och vindtäta kläder för vinden kan ligga på.

För info ring Bengt G. 070-533 70 98

Torsdag 1/9

TORSDAGSEXKURSION

Från den första september får vi gå fritt i reservatet och kan då spana av stränderna på ett bättre sätt än tidigare under sommaren.

Samling vid Stenötornet kl. 18.00. Ta med varma och vindtäta kläder för vinden kan ligga på.

För info ring Stefan P. 070-342 64 63

Lördag 3/9

RINGMÄRKNING Granskär

En av våra populäraste aktiviteter där du har möjlighet att på nära håll se våra småfåglar. Vi håller som vanligt till på Granskärs våtmark.

Du finner oss vid paviljongen mellan kl 06:00 och 10:00

För info kontakta Stefan P. 070-342 64 63

Notiser

Aviärt pox-virus på talgoxe

I november 2010 fotograferade Angus Thompson en talgoxe som hade stora vårtliknande bölder vid näbben. Angus skickade in bilder till SVA (Statens veterinärmedicinska anstalt) för att få reda på vad fågeln led av.

Av svaret framgår att talgoxen drabbats av ett koppvirus (Avipoxvirus) som orsakar vårtbildningar på fjäderlös hud. Huden förtjockas kraftigt lokalt och blir störande för fågeln om den inte kan se, äta eller flyga normalt när nybildningarna växer sig alltför stora. Viruset är ganska specifikt för fåglar och drabbar ofta just talgoxar och domherrar. Överföring av virus sker genom direktkontakt eller vid fågelautomater, där virus kan smitta nya fåglar om de har skador i huden. Viruset är inte jättesmittsamt och drabbar inte människor.

/red

Sjuk talgoxe. Foto: Angus Thompson

Intresserad av att jobba med Silvertärnan?

Vi kommer framledes att renodla redaktionens arbete där man nu helt kommer att fokusera på innehåll och layout av tidningen. Tidigare har redaktionen och programgruppen jobbat tillsammans som en grupp, men det blir nu alltså två separata grupper. Denna ändring medför att vi behöver förstärka redaktionen med minst en person.

Är du intresserad av att göra en bra tidning ännu bättre? Kanske har du lite idéer på layout och innehåll? Det är bra om du har lite datavana men programmet vi arbetar med är lättanvänt.

Låter det intressant? Hör i så fall av dig till Gunnar Andersson (se sid 2) så får du mer information!

Taxonomiska rön gav två nya Sverigearter

I Sverige finns en taxonomikommitté (Tk) som fortlöpande följer den forskning som bedrivs för att kartlägga släkt-, art-, och rasstatus i fågelvärlden. Med jämna mellanrum redovisar Tk sina ställningstaganden vad gäller taxonomi och nomenklatur för alla fåglar inom Holarktis, d.v.s. i princip norra halvklotet. Redovisningen presenteras i en sammanställning (lista) som kallas ”Holarktis fåglar”, vilken finns utlagd på SOF:s hemsida (under ”Taxonomikommittén”).

Man har nu kunnat fastställa att det som tidigare var två distinkta raser av taigatrast egentligen är egna arter. Dessa skiljer sig dräktmässigt markant och den variant som har svart bröst kallas nu svarthalsad trast (*Turdus atrogularis*) och den rödbröstade kallas konsekvent rödhalsad trast (*Turdus ruficollis*). Det är den svarthalsade trasten som sällsynt kan dyka upp vintertid på olika fågelmatningar runt om i Sverige och det finns ett drygt 30-tal fynd av denna art. Den rödhalsade är mer ovanlig i vår del av världen och i Sverige finns endast ett fynd, nämligen från Lycksele den 30 april 2001. Men eftersom denna individ nu betraktas som art, och inte ras, har det alltså observerats ytterligare en art i Sverige.

Egen art — svarthalsad trast.

Foto: Lena Radler

Samma förhållande gäller lundsångare som tidigare inbegrep en östlig ras med det vetenskapliga namnet *Phylloscopus trochiloides nitidus*. Även här har man kunnat konstatera att denna "ras" skiljer sig så mycket från vanlig lundsångare att den bättre är att betrakta som en egen art. Således får denna nya art det vetenskapliga namnet *Phylloscopus nitidus* och heter på svenska "kaukasisk lundsångare". Utseendemässigt skiljer sig kaukasisk lundsångare från lundsångare (*Phylloscopus trochiloides*) genom mer gult i dräkten och även genom en anorlunda sång. Även i detta fall finns endast ett fynd av den nya arten i Sverige. En individ ringmärktes vid Ottenby den 29 maj 2003 och uppehöll sig i närheten av fågelstationen några timmar efter frisläppandet.

/red.

Nygamal art – lundsångare.

Foto: Thomas Tiger

Kungsörnar och vindkraft

I förra numret av Silvertärnan kunde Ni läsa om hur man med ny teknik (s.k. geolocators eller loggers) nu kan följa fåglar för att lära sig mer om dem. Den mest avancerade tekniken använder sig av satellitsändare och används företrädesvis på större fåglar. Nu har Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala startat ett projekt där man skall följa kungsörnar i norra Sverige. Projektet heter ”Effekter av vindkraftsetablering på kungsörnens biotopval och häckningsframgång”. Målsättningen är att ta fram bättre kunskap om hur kungsörnens biotop- och landskapsutnyttjande och häckningsframgång påverkas av vindkraftsexploateringar. Resultaten avser att kunna ge vägledning om hur vindkraftsutbyggnad kan genomföras med hänsyn till kungsörnen och utan att hota den biologiska mångfalden.

Själva genomförandet går till så att forskare sätter satellitsändare på både unga och gamla kungsörnar. Fem kungsörnsrevir i Västerbotten och Västernorrlands län skall studeras. Satellitsändarna skickar positioner till forskarna flera gånger i timmen och man kommer att kunna följa örnarna under flera år. Av dessa data hoppas man sedan kunna lära sig mer om t.ex. vilka favoritmiljöer kungsörnarna föredrar. Man kommer också att jämföra häckningsframgång och rörelsemönster före, under, och efter en vindkraftsetablering.

Projektet finansieras av Energimyndigheten, Statkraft SCA Vind, Naturvårdsverket och Vattenfall Vindkraft AB.

/red.

Skedsnäppan akut hotad

Att ”ta skeden i vacker hand” är ett välkänt ordspråk. Att tvingas finna sig i situationen är väl en hyfsad synonym till uttrycket. Det finns dock en fågelart som har svårt att acceptera detta förhållningssätt, nämligen därför att den just nu är akut utrotningshotad: skedsnäppan!

Skedsnäppan är en liten vadare som häckar i nordöstra Asien, där framförallt Kamtjatka är ett av de områden där den fortfarande går att finna. Fågeln påminner om vår småsnäppa, men har en näbb som i spetsen vidgas på bredden till en skedliknande form. Att näbben ser ut som den gör är ett mysterium, men den är inte ensam i fågelvärlden om detta attribut – i Europa häckar ju t.ex. både skedand och skedstork. Problemet med skedsnäppan är att den så att säga ”håller på att ta slut”. Man räknar med att det finns mellan 120-220 par kvar i världen och antalet har minskat med en fjärdedel varje år sedan 2002. Orsaken till detta prekära läge har varit okänd.

Forskning visar nu att jakt på övervintringsplatser i Burma och Bangladesh är den troliga orsaken till det akuta läget. I dessa områden bor många fattiga människor och jakt på vadare är vanligt förekommande. I ett försök att rädda skedsnäppan samarbetar man nu med lokala naturvårdsorganisationer för att hitta långsiktiga lösningar som accepteras av lokalbefolkningen. Ett huvudtema är att försöka öka inkomstmöjligheterna för lokalbefolkningen om skedsnäppan finns kvar, t.ex. genom att kunna erbjuda ekoturism med inriktning mot fågelskådare. Man arbetar även med att hjälpa jägare att hitta andra försörjningsmöjligheter.

Nu håller världen tummarna att en av våra mest karismatiska fågelarter inte skall behöva ”ta skeden i vacker hand” och finna sig i att bli utrotad.

/red.

Den större släktingen — skedstork. Spanien januari 2010
Foto: Thomas Tiger

www.silvertarna.se